

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 4 / 2020

Museerne Helsingørs problemer

Museerne Helsingør har i de sidste måneder været til debat i dagspressen.

Bymuseet sov en tornerosesøvn, hed det. Maibritt Bager opsagde sin stilling som museumschef. Derefter smækkede Lars Bjørn Madsen med døren. Endelig blev der offentliggjort en rapport fra Slots- og Kulturstyrelsen ”Kvalitetsvurdering af Museerne Helsingør 2020”. Den har med sin kritik givet omtale i flere medier. ”For gamle udstillinger og for lidt fokus” lød det i Helsingør Dagblad.

Det er dejligt, at staten kontrollerer, hvad vores skatte kroner bliver brugt til. Men de krav til forskning der stilles, er urimelige. Forskning tager tid. Et museum kan OGSÅ formidle på baggrund af ekstern forskning (frivillige, specialestuderende m.m.).

Jeg er helt enig med vurderingerne om, at der intet er sket med den faste udstilling i Bymuseet siden 1990’erne. Den faste udstilling skal fornyes.

Rapporten har vurderet Museerne til ”ikke helt tilfredsstillende”. Altså ”kun” næstsidste niveau og ikke sidste af 4, som man kunne tro efter avisoverskrifterne.

Rapportens indforståede sprog er et problem. F.eks. står der, at udstillingen på Skibsklarerergaarden er uden ”*kontekstualiserende formidling*”. Men hvorfor ikke bare skrive, at sætte noget i en historisk sammenhæng? Der er flere eksempler på den slags.

Vurderingerne skal tages alvorligt. Der anbefales en anden type bestyrelse. Det er rigtigt, at der mangler ”professionelle” personer med kendskab til museumsverdenen. Men i mine øjne mangler der også interesserede brugere. Der skal selvfølgelig også være folkevalgte i bestyrelsen. Museerne er kommunens ejendom.

En bestyrelse bør bestå af folk, der er vidende og brænder for sagen.

Tom Sinding

Forsidebilledet

C.W. Eckersberg: *Det russiske linjeskib Asow og en fregat til ankers på Helsingør Rhed. 1828. Statens Museum for Kunst.*

FORENING & MUSEUM

Bente Thomsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Eva Arnsfelt
Iben Vyff

Tryk: Nofoprint, Vallensbæk

Forening & Museum

udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november.

Stof til bladet sendes til bitsnekkersten@gmail.com
Deadline for nr. 1/2021 er fredag 8. januar 2021

Helsingør

Museumsforening

Formand: Tom Sinding
Næstformand: Torben Bill-Jessen
Kasserer: Flemming Jensen
Christina Papsø Weber
Charlotte Fenger
Ingrid Dora Jarnbjør
Elisabeth Thorsen
Bente Thomsen (suppleant)
Eva Arnsfelt (suppleant)

Foreningens hjemmeside:

www.helsingormuseumsforening.dk

Kontingent for 2021:
225 kr. for enkeltpersoner
275 kr. for par
575 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905639169
MobilePay nr. 307140
eller ved henvendelse på
Helsingør Bymuseum
Sct. Anna Gade 36

Børge Reiersen Lund – færgemand og brændevins- brænder i Helsingør i 1. halvdel af 1800-tallet

Af Maria Rehling Refer

Børge Reiersen Lunds efterladte papirer

For et par år siden fik jeg af min grandfætter Jacob Rehling overdraget to skriveskriver og fire breve, som var gået i arv i familien efter en af mine tiptipoldefædre, Børge Reiersen Lund (B.R. Lund), som levede hele sit liv (1784-1858) i Helsingør. De to skriveskriver viste sig ved nærmere eftersyn at indeholde dels en dagbog skrevet dag for dag fra oktober 1838 til december 1839, dels en levnedsbeskrivelse nedskrevet løbende fra 1840 til 1858, mens de fire breve, som var fra 1850'erne, var stilet til datteren Frede på Færøerne. Jeg havde selv arvet tre af hans breve skrevet i slutningen af 1830'erne til datteren Julies mand og svigerfamilie. Endelig dukkede en unik silhuet forestillende B.R. Lund og hans svigerfamilie op hos min anden grandfætter Kim Brøndsted Bølling. Han besluttede at donere silhuetten til Helsingør Museum, hvor den kan ses i Skibsklarerergaarden.

De efterladte papirer var fascinerende læsning og ledte mig til flere be-

Side i den Reiersen-Lundske slægtsbog.
Helsingør Museums arkiv.

søg i Helsingør. Her kunne jeg ved selvsyn se de steder, B.R. Lund havde boet og de steder, hvor han dagligt havde færdes såvel indenfor bygrænsen som i omegnen af Helsingør. En søgning i Helsingør Museums arkiv bragte desuden en meget smukt illustreret slægtsbog for familien Reiersen Lund frem i lyset; den blev påbegyndt af B.R. Lunds farfar i 1758, blev videreført af hans far frem til 1804, og afsluttedes af ham selv i 1835. Det sam-

lede materiale er således omfattende og repræsenterer flere forskellige gener: en slægtsbog, en silhuet, en dagbog, syv personlige breve og en levnedbeskrivelse.

Børge Reiersen Lund – færgemand

Kildematerialet giver et detaljeret og levende indblik i B.R. Lunds liv i Helsingør. Han blev født ind i en færgemandsfamilie i Svingelen 5. Siden flyttede han med sin far, færgemand Reier Thorsen Lund og sin stedmor til 'Lergården' i Strandgade 41. Som søn af en færgemand var han forudbestemt til at blive færgemand, eftersom erhvervet gik i arv fra far til søn. Ved sin fars død i 1804 fik han derfor borgerskab som færgemand. Som færgemand skulle man fragte gods og mandskab til og fra de store skibe, der lå til ankers på Helsingør rhed for at klarere, dvs. betale told af de varer, skibet medførte. Desuden havde færgemændene privilegium på personoverfarten til Helsingborg. De havde også retten til at fiske ankre, som sejskibene havde tabt. Endelig tilbød færgemændene deres hjælp, når skibe var gået på grund og skulle bringes flot eller bugseres.

Børge Reiersen Lund – brændevinsbrænder

B.R. Lund klarede sig godt som færgemand, og i 1806 giftede han sig med Johanne Elisabeth Larsen, datter i en anseelig bryggergård i Kongensgade. I 1807 fik parret deres førstefødte, Ane Christine. Men 1807 blev også det år, hvor englænderne sejlede af sted med

Helsingør færgemænds laugsskilt viser Helsingør rhed med Kronborg, sejskibe og færgemandsjolle 1832. Foto: Lars Bjørn Madsen.

hele den danske flåde. En af mange konsekvenser heraf var, at færgemændenes erhverv gik i stå. B.R. Lund måtte derfor se sig om efter et andet erhverv, og da hans svigerfamilie var bryggere, valgte han at slå sig ned som brygger. I 1809 købte han brændevinsgården i Stjernegade 17 og fik borgerskab som brygger og brændevinsbrænder. Færgemandserhvervet kom imidlertid i gang igen, og i 1827 fik han igen en færgjolle. Han havde nu to erhverv at ernære sig og familien ved.

B.R. Lund havde karle til begge sine erhverv, men var selv til stede såvel i havnen som i bryggeriet og ved det dertil knyttede markarbejde. Som brygger og brændevinsbrænder var man forpligtet på selv at tilvejebringe råstofferne til produktionen, dvs. kartofler og byg, for at grundlaget for at brødføde befolkningen ikke skulle undergraves. Det betød, at B.R. Lund måtte købe jordlodder til dyrkning. Disse lodder lå dels indenbys, dels udenbys på overdrevet syd for by-

en. Her byggede han også et hus, hvilket kun tilkom de velstillede borgere i Helsingør. På markerne dyrkede B.R. Lund, foruden kartofler og byg også havre, rug, kløver og hør samt grøntsager og frugt. Han havde også får og fjerkræ samt heste som trækdyr. Endelig gravede han tørv i sin tørvemose til brændsel, så familien var i høj grad selvforsynende.

Familieførogelse og tillidshverv

Sideløbende med den erhvervsmæssige fremgang øgedes familien, idet B.R. Lund og hans hustru frem til 1832 fik 12 børn. Foruden den førstefødte Ane Christine blev Frederica og Friderich født i 1809 og 1811, men de døde begge som små. I 1812 fik de en dødfødt søn, som også nær havde kostet Johanne Elisabeth livet. I 1813 blev Julie født, i 1815 Caroline, i 1817 Frederikke, i 1819 Ane Cathrine, som døde som 8-årig, i 1822 Adolph, som døde som 26-årig, i 1824 Louise, som døde som 19-årig, i 1827 Andrea, i 1830 Ove og i 1832 Frederick, som døde som 5-årig. Dødeligheden var høj, især børnedødeligheden, og ved B.R. Lunds død var kun 5 af hans 12 børn i live.

B.R. Lund bestred adskillige tillidshverv i byen. Han blev valgt til kirkeværg for Sct. Olai Kirke i 1814, blev eligeret borger i 1817, blev valgt til medlem af bestyrelsen i Sparekassen i 1829, og til oldermænd for færgelavet i 1836. Hans karriere toppede i 1838, da han blev valgt til borgerlig rådmand og tilmed fik tildelt Dannebrogens Sølvkors. B.R. Lund blev en anset mand i Helsingør, og han fik bekendtskaber

blandt byens spidser, bl.a. byens borgmester, politimester og byrådsmedlemmer. B.R. Lund var derfor med, når byen fik fint besøg af bl.a. kongefamilien, og da den bekendte billedhugger Bertel Thorvaldsen gæstede byen.

Silhuett klippet af Franz Liborius Schmidt i 1810 forestillende B.R. Lund og hans svigerfamilie. Doneret til Helsingør Museum i 2016 af Kim Brøndsted Bølling.

Det pyntede også på B.R. Lunds anseelse, at tre af hans døtre blev gift over deres stand. I 1829 blev hans datter Ane Christine gift med skibsklarerer Ove Elling Galschiøt og kom dermed til at bo i den fine skibsklarererergård i Strandgade 91, som i dag er en del af Helsingør Museum. I 1838 blev hans datter Julie gift med jurist Otto Chr. Rehling, som fik embede i Tranquebar, og som ved hjemkomsten til Helsingør i 1846 bl.a. blev rådmand og direktør for Sparekassen. Og i 1849 blev hans datter Frederikke gift med jurist Gerhard Sig. Rehling, som fik embede som sorenskriver på Færøerne og siden som herredsfoged i Odder.

Kilderne beretter ikke kun om B.R. Lunds praktiske dagligliv men også

om hans personlige livssyn og gudsforhold, som især kommer til udtryk ved nærtståendes død. Ved flere lejligheder viser han sig også som en tidstypisk romantiker, når han anskuer naturen som sindbillede på indre rørelser.

Byen Helsingørs historie

Udover at berette om B.R. Lunds personlige liv giver kildematerialet en enestående mulighed for at dykke ned i Helsingørs historie. Helsingør var i første halvdel af 1800-tallet en overskuelig købstad med omkring 5000 indbyggere, som rakte fra Kronborg mod nord, havnen og Øresundstolden mod øst, Svingelporten mod syd, kirkegården og overdrevet mod vest, mens byens to kirker og øvrige institutioner lå indenfor bygrænsen. I modsætning til mange samtidige danske købstæder var Helsingør en levende international og flerkulturel by. Grundlaget for livet i Helsingør var Øresundstolden, som krævedes af de forbi passerende skibe, at de skulle

ankre op for at betale told af deres last. Øresundstoldens afledte effekt var en daglig interaktion med alverdens lande, som stort set alle helsingoraneres liv var uløseligt knyttet til. Samtidig var Helsingør i en rivende udvikling såvel økonomisk, socialt, politisk og kulturelt, hvilket ligeledes afspejles i kilderne. Man kan således gå på opdagelse i byens historie både i forbindelse med dagliglivets begivenheder, idet man bl.a. kan følge det skiftende vejrlig, skibenes ankomst, ulykker i havnen, sygdom og død, markeder og forlystelser; men man kan også følge lokale og nationale indgribende forandringer. Det gælder bl.a. den teknologiske udvikling, ikke mindst dampmaskinen, men også politiske indgreb i forbindelse med økonomiske kriser, internationale spændinger og krige, som rammer byen med store konsekvenser for borgerne. Øresundstoldens ophævelse i 1857 blev en katastrofe for Helsingør, idet byens eksistensgrundlag gennem mere end 400 år definitivt forsvandt. I sit sidste notat for året 1857 skriver B.R. Lund: *"Fremtiden synes at være mørk, da Øresunds Tolden den 1. April var ophørt og Helsingør sat i en højst mislig Forfald"*.

Det her præsenterede materiale udgør en ressource i personal- og kulturhistorisk sammenhæng og udgives ved årsskiftet 2020/21 af Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie. Kildematerialet gengives i ordret transskriberet form, og med introduktion og noter til de enkelte kilder ved Maria Rehling Refer.

Johan Frederik Møller: Udsigt fra Marienlyst terrasse mod Helsingør og Kronborg. 1856. Wikimedia Commons.

Kronborg i kunsten

Af Søren Gulmann
& Karina Søby Madsen

Kronborg fra en ny vinkel

Som et lokalt bosiddende forfatterpar med interesse for historie og kunst lå bogen om Kronborgs rolle i billedkunsten lige til højrebenet. Lidt overraskende og til vores held blev vi de første til at behandle Slottet fra denne vinkel.

Slottet er jo, som tidsskriftets læsere så udmærket ved, malet et hav af gange. Til grund for bogen lægger vi endda den lidt friske "carlsbergske" påstand, at Kronborg er dansk kunsts nok mest malede motiv.

Bogen er en påmindelse om, at Kronborg, ud over de mange andre "ben" det kan stå på, også har dette vigtige kunsthistoriske ben at støtte sig til. Med bogen viser vi også, at historie og kunst kan gå fint hånd i hånd, ikke mindst når det knyttes til et bestemt motiv.

Værket giver et indblik i Slottets historie gennem alle årene, set med mange forskellige øjne, fra mange skiftende vinkler og i forskellige sammenhænge.

Som kunstinteresserede har vi søgt efter værker, der i sig selv var af høj kunstnerisk værdi, og som historieinteresserede ledte vi efter værker, som åbnede op for det lærerige og til tider finurlige.

Mange af værkerne lever op til begge krav.

Kronborg i kunsten.

Vi har kun fundet plads til 65 værker i bogen. Men der er mange af de udvalgte, både danske og udenlandske, der er lavet af meget fine kunstnere. Man kan som lokal godt blive en anelse stolt over, at så mange dejlige kunstnere gennem tiderne har lagt vejen forbi Helsingør for at male og tegne Kronborg: Hendrick Vroom, Willem van de Velde den Ældre, Nicholas Pocock, C.W. Eckersberg, J.C. Dahl, Peder Balke, Marcus Larson, J.T. Lundbye og Vilhelm Hammershøi, for blot at nævne nogle få af dem.

Bogen dækker de 450 år, Slottet har eksisteret, og den afspejler således både kunstens udvikling i denne periode og giver også et overblik over Slottets historie, Helsingørs historie og i et vist omfang Danmarks historie. Værker-

ne giver også anledning til flere mere spøjse og usædvanlige digressioner. Lad os tage et kig på nogle af disse forunderlige små vinduer ind i fortiden.

Krig og fred

I den første lange periode af Slottets historie, helt frem til 1800-tallet, dominerer historiemalerierne, som mest er malet af hollandske kunstnere.

Værkerne viser, hvor dramatisk en historie Slottet, Helsingør og Danmark har haft. Særligt i de første århundreder af Kronborgs eksistens var dramatikken stor, og Slottet indtog ofte en vigtig rolle.

Vore mange og næsten altid fejlslagne krige med svenskerne er genstand for flere af værkerne, herunder Willem van de Velde den Ældres fantastiske flotte øjenvidskildring af *Slaget i Øresund* i 1658. Svenskerne belejrede København både fra land- og søsiden. En hollandsk flåde ville undsætte København, men blev forsøgt standset af den svenske flåde. Slaget fandt sted syd for Kronborg og var langvarigt og blodigt. Til sidst trak den svenske flåde sig tilbage til Landskrona. Hollænderne

Willem van de Velde d. Æ.: *Slaget i Øresund*. 1658, Rijksmuseum.

undsatte København, som derefter var i stand til at afvise det svenske angreb på byen. Det modsatte resultat kunne meget vel have betydet, at vi i dag havde været en del af Sverige.

Næste gang vi med Kronborg som tilskuere kom i ulykke, var fjenden ikke svenskerne, men verdens største flådemagt England, der kæmpede en overlevelseskamp mod Napoleons Frankrig. Første gang, vi havde problemer, var i 1801, hvor englænderne ville tvinge os ud af vores neutralitetsforbund med russerne og svenskerne. Den engelske flåde passerede Kronborg og sendte Nelson mod den danske flåde, der blev sønderskudt på Københavns Rhed. Med i bogen er en smuk akvarel af den berømte engelske marinemaler Nicholas Pocock, hvor man ser den engelske flåde sejle ind i Øresund beskyttet af Kronborgs kanoner.

I 1807 vendte den engelske flåde tilbage, og denne gang var de engelske krav endnu mere uantagelige. De ville have vores flåde. Da vi nægtede, bombarderede den engelske hær under Wellington København og tvang os derved til at udlevere flåden, der da var en af Europas største flåder. Samtidig blev vi ulykkeligvis Napoleons trofaste allierede, lige indtil han blev slået ved Waterloo i 1814. I de mellemtiliggende år bekæmpede vi englænderne, så godt vi kunne, bl.a. ved hjælp af kaperskibe. I Eckersbergs maleri af kaperfregatten *Cort Adeler* viser kunstneren en af de få danske sejre under Englandskrigene. Englænderne forsøgte at overrumple besætningen på det danske skib i nattens mulm og

C.W. Eckersberg: *Kaperfregat Cort Adeler angribes i Snekkerstenbugten den 20. august 1808. M/S Museet for Søfart.*

mørke. Skibet lå i Snekkerstenbugten, hvor dets kaptajn, helsingoraneren Jens Lind, mente, at skibet var vel beskyttet af Kronborgs kanoner. Han tog fejl, men var til gengæld den, der opdagede angrebet, der derfor mislykkedes.

Sundtolden

Der er naturligvis mange gode grunde til, at Kronborg og dets omgivelser har været et yndet motiv for billedkunstnerne. Slottet i sig selv er et af de smukkeste renæssanceslotte i Europa og har en i ordets sande betydning malerisk beliggenhed. Men indirekte har også Sundtolden medvirket til at gøre Kronborg til et populært motiv. Her ved porten ind til og ud af Østersøen blev alle handelsskibe gennem flere århundreder tvunget til at standse for at betale told til den danske konge, selv i årene efter at vi havde mistet Skåne. Tolden var en vigtig indtægtskilde for kongen, og Kronborg stod for håndhævelsen heraf. Slottet blev derfor på godt og ondt et internationalt kendt symbol på søfartshandlen og blev ofte gengivet af marinemalerne.

Bl.a. blev der malet mange såkaldte skibsportrætter, en populær genre fra midten af 1700-tallet og ca. 200 år frem. Det var detaljerede og præcise portrætter af handelsskibe, ofte bestilt af skibenes kaptajner eller ejere. På mange sådanne portrætter blev Kronborg indsat som staffage. Et eksempel er Jakob Petersens fine portræt af *Vestindienfareren Kronborg*, der er på vej retur fra Skt. Croix med sukker til raffinaderierne i København og Helsingør.

Dansk kunsts to største marinemalere, C.W. Eckersberg (se forsiden) og C.F. Sørensen, tog også turen til Helsingør mange gange for at fordybe sig i Kronborg, det smukke Øresund og de mange flotte sejlskibe.

Jacob Petersen: *Vestindienfareren Kronborg, 1830. M/S Museet for Søfart.*

Skæve formater og forpinte kunstnere

Det er ikke kun de store mestre, der er blevet plads til i *Kronborg i kunsten*. Også det skæve og anderledes, der giver plads til at formidle interessante historier om kunst og historie, har fundet plads. Bl.a. har et af de yderst sjældne og kostbare Fabergéæg fået en plads i bogen. Ægget, der blev bestilt af Kejser Alexan-

der 2. som en gave til hans danske hustru, Dagmar, indeholder 10 miniaturer af bygninger og skibe, som betød særlig meget for hende. Deriblandt Kronborg.

To skydeskiver fra Helsingørs kongelig privilegerede Skydeselskab er også at finde i værket. Den ene er skibsproviantør K.F. Marstrands skydeskive fra 1856, der bærer C.F. Sørensens smukke maleri af det tremastede handelsskib *Øresund*, og som har Kronborg i baggrunden. På maleriet ser man handelsskibet omgivet af en masse mindre både. Det er færgemændene, der er i fuld sving med at servicere skibet.

C.F. Sørensen: Skydeskive for K.F. Marstrand, 1856. Helsingørs kongelig privilegerede Skydeselskab.

Når vi kommer frem til nyere tid, 1800-tallet og frem, kommer kunsten i sig selv og kunstnernes egne liv til at spille en mere fremtrædende rolle i bogens fortællinger. Man støder på flere og flere kunstnere, som lever mere for deres kunst end af velbetalte bestillingsopgaver. En følsomhed overfor og søgen efter skønhed i naturen og arkitekturen spiller en mere central rolle. Kronborg og dets omgivelser med

Sundet, strandene og bakkerne rundt om Helsingør kan opfylde disse behov. Herudover gjorde det heller ikke noget for de følsomme og sommetider forpinte kunstnere, at Kronborg er kulisse for en af litteraturens største tragedier, Shakespeares *Hamlet*. Bl.a. en af nyere dansk kunsts store originaler, Richard Winther, har kredset om Slottet og Hamlet-historien i sine voldsomme og udtryksfulde papkassemalerier.

En oplagt og værdig plads til dette vigtige kapitel i dansk kunsthistorie

Bogen tilstræber at give et oplysende og læseværdigt indblik i både Kronborgs, Helsingørs og Danmarks, og samtidig i kunstens spændende historie. Det kunne være nærliggende at forsøge at formidle dette stof på Kronborg selv. Det kan måske siges, at Kronborg og dets beliggenhed er så enestående, at formidlingsopgaven giver sig selv. Men som Kronborg- og kunstelskere ville vi i hvert fald hilse det velkomment, hvis der blev gjort mere ud af Kronborgs kulørte historie. Det kunne bl.a. ske igennem de utallige kunstværker, der gør det muligt at lægge mange og forskelligartede vinkler på denne storslåede del af vores kulturarv.

Richard Winther: Hamlet og Ofelia. 2005. Privateje.

Hvor er Museerne Helsingør på vej hen?

Af Christina Papsø Weber

Som konstitueret museumschef er jeg blevet bedt om at give en status på, hvordan museet forholder sig til Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderingsrapport, der blev offentliggjort her i midten af august, samt give et bud på, hvor museet er på vej hen.

Et statsanerkendt kulturhistorisk museum

Museerne Helsingør er et kommunalt drevet statsanerkendt museum bestående af fire udstillingssteder: Bymuseet, Skibsklarerergaarden, Værftsmuseet og Flynderupgård. Museet blev grundlagt i 1911 og har i dag en samling bestående af over 46.000 museumsgenstande, 1.100 hyldemeter arkivalisk materiale samt ca. 160.000 fotos, grafik, kort og tegninger.

Ifølge Slots- og kulturstyrelsen er et statsanerkendt museums opgave, gennem de indbyrdes forbundne opgaver: indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling (også kaldet museets fem søjler), at aktualisere viden om kulturarv i et lokalt, nationalt og globalt perspektiv.

Kulturministeriets procedure er at kvalitetsvurdere statsanerkendte museer hvert 10. år for at sikre, at de lever op til museumsloven og varetager deres opgaver på forsvarlig vis. Muse-

erne Helsingør blev kvalitetsvurderet i 2011 og igen her i foråret 2020. Rapporten blev offentliggjort i august med 24 anbefalinger konkluderende, at niveauet ikke er helt tilfredsstillende. Da museet blev vurderet i 2011 var niveauet tilfredsstillende, så det er desværre gået den forkerte vej. Som opfølgning på rapporten, skal museet aflevere en handleplan med afsæt i anbefalingerne inden udgangen af 2020. Om et års tid kommer styrelsen igen på besøg for at sikre, at museet er på rette spor i forhold til at bevare sin status som statsanerkendt museum. Rapporten kan læses på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside: https://slks.dk/fileadmin/user_upload/SLKS/Omraader/Kulturinstitutioner/Museer/Tilsyn_med_museer/Kvalitetsvurdering_af_Museerne_Helsingoer_2020.pdf

Frivilligheden er museet styrke

Et af Museerne Helsingørs særlige styrker er den store opbakning fra lokale foreninger og frivillige, som interesserer sig for at udforske lokalhistorien og være med til at formidle den. Det gælder de frivillige på arkivet, der lige nu tålmodigt er i gang med at systematisere og tyde skibsklarerers Marstrands mere end 3000 bilag fra ca. 1820-1840. De tidligere værftsarbejdere, der blandt andet scanner fotos og omviser i udstillingerne. Sundtol-

dens Venner og ”sy pigerne”, der genskaber sundtoldstiden ved at levendegøre historien med udspring i den velbevarede Skibsklarerergaard i Strandgade. Flynderupgårds venner, der driver værksteder og aktiviteter. Samt ikke mindst Museumsforeningen, der løbende formidler foredrag og museets mange initiativer i foreningsbladet, årbogen og andre publikationer. Denne styrke skal bevares og bruges aktivt til igen at blive et ”tilfredsstillende” statsanerkendt museum og forhåbentlig et ”meget tilfredsstillende” statsanerkendt museum, når vi igen skal vurderes omkring år 2030.

Vi vil arbejde med ”Citizen Science”

For at bruge denne styrke, vil vi kanalisere frivilligindsatsen ind i en af de udfordringer som museet står over for. I rapporten fremgår det: ”... plan for forskningen i hele ansvarsområdet udestår fortsat.” Sammen med Danmarks Tekniske Museum søger vi midler til at starte en proces, som handler om at arbejde med museets samlinger gennem ”citizen science.” (Vi forventer svar på ansøgningen i starten af det nye år).

Citizen science defineres som en metode, hvor information indsamles og analyseres som et samarbejde mellem faguddannede og ikke-faguddannede videnskabsfolk. I denne sammenhæng forstås begrebet som en metode, hvor frivillige ekspertgrupper i kraft af deres erfaring og viden indenfor relevante vidensområder bidrager til at kvalificere museernes genstande. Med denne metode kan museet igangsætte forskningsprojekter, der arbejder

på tværs af tidsperioder og bruger den styrke, at vi har et stort netværk af dygtige frivillige, der kan være med til at bedrive den forskning, museet er forpligtet til. Det handler om at anerkende den store indsats, som frivillige yder og bruge den ind i et tæt samarbejde med museets videnskabelige personale. Et af lyspunkterne i rapporten er nemlig, at museet råder over to ph.d.er i sin stab, hvilket er et højt fagligt niveau sat i forhold til museets størrelse.

Museet skal have en sammenhængende profil

Et andet kritikpunkt i rapporten er: ”Det udestår fortsat at få skabt en sammenhængende profil for museets virksomhed som helhed.” De enkelte udstillingssteder har hver især en stærk identitet, men den samlede fortælling mangler. Derfor skal vi formulere en ny vision, som favner hele museets virksomhed. En vision, som kan sætte rammen for museets arbejde i fremtiden. Vi er stadig i maskinrummet, men der begynder at tegne sig nogle konturer, som kan opsummeres i følgende udsagn:

”Helsingør museerne er kommunens hukommelse, der inspirerer borgere og besøgende til at spejle sig i den fortid, som former Helsingørs fortællinger i dag og i fremtiden. Vi bruger museernes samlinger, de offentlige rum og den byggede kulturarv til at formidle Helsingørs 600 års historie sammen med borgerne. Vi inviterer til, i dialog, at skabe vedkommende særudstillinger, der gør museerne til en rejse værd.”

Skriverstuen på Skibsklarerergaarden. Bemærk pladen på gulvet. Foto: Wikimedia Commons.

Gulvreparation på Skibsklarerergaarden

Det har i flere år stået klart, at gulvene i stueetagen på den mere end 400 år gamle Skibsklarerergaard var i en meget dårlig forfatning, og at en reparation var ved at være meget påkrævet.

Værst så det ud i skriverstuen, som er det rum, der vender ud mod den indre gård. Allerede for et par år siden blev det besluttet at lægge plader ud over nogle af de mest nedslidte steder, så man forebyggede, at nogen kom til at træde igennem gulvet. En sådan plade kan ses i højre side af billedet her på siden. Ikke noget, der pyntede i rummet. Nu er der imidlertid fundet penge til at

gøre noget ved det. Slots- og Kulturstyrelsen har bevilget op til 100.000 kr. til projektet, som skal gennemføres i denne vinter. Det gamle gulv skal tages op, gulvet skal afstives og derefter skal det originale, gamle gulv lægges igen.

Det betyder, at Skibsklarerergaarden, inclusive butikken, nu er lukket for publikum. Museet regner med, at Klarerergaarden åbner igen omkring den 1. april 2021, når arbejdet er færdiggjort. Personale og frivillige har fortsat adgang til deres arbejdspladser, som ligger på 1. og 2. sal i bygningen.

Foredrag

De kommende foredrag i vinterens løb omtales nedenfor. De foregår altid den sidste lørdag i måneden. Foredragene begynder kl. 14.00 og foregår i Smedenes Hus, Strandgade 46, Helsingør. Foredragene afholdes under iagttagelse af myndighedernes Corona-regler og vil muligvis kræve tilmelding på forhånd. Medlemmerne bliver orienteret pr. mail og via dagspressen i god tid inden foredragene.

Lørdag den 28. november 2020

Jacob Isager:

Plinius den Ældre. En romers syn på græsk og romersk kunst

I januar 2020 udkom med titlen ” En antik kunsthistorie” Jacob Isagers oversættelse med indledning og kommentarer af de bøger af Plinius den Ældres Naturhistorie (fra ca. år 77), der omhandler hans meget omfattende behandling af græsk og romersk kunst og arkitektur. Hans stoiske natursyn tilsiger ham bl.a. at rette kritik af det overforbrug af naturens ressourcer, som overklassen er skyld i i deres selvviscenesættelse. Det skaber en interessant diskussion af (politisk) brug og misbrug af kunst og af romersk mentalitet versus den græske.

Jacob Isager er forhenværende docent, dr.phil. Han blev i 1969 cand.mag. i klassisk filologi fra Aarhus Universitet. I 1973 ansat som lektor og senere docent ved Institut for Klassiske Studier på Odense Universitet/nu Syddansk Universitet. Han har også været direktør for Det Danske Institut for Videnskab og Kunst i Rom samt formand for Folkeuniversitetet i Odense.

Lørdag den 30. januar 2021

Lone Hvass og Torben Bill-Jessen:

Trolddom i Helsingør

Året er 1625 i Helsingør, hvor 8 af byens fattigste kvinder blev dømt til døden og brændt levende på galgebakken. De tre af kvinderne var udpeget som troldkvinde, mens de 5 kvinder blot var nogle af

byens købekoner. I 81 retsmøder på byens rådhus og på bytinget deltog byfogeden, tingshørerne sammen med byens borgmestre, rådmænd, 139 nævninge, samt 190 indkaldte vidner i 189 forhør hvorefter de dømte kvinderne. Vores kilder til de 400 gamle processer er Helsingør Tingbøger, Byfogedens regnskaber og ju-

stitsprotokol samt Skt. Olai kirkes regnskaber. Hvorfor skete det? Vi har nogle af forklaringerne. Lone Hvass og Torben Bill-Jessen udgav i foråret 2020 et stort værk med titlen ”Trolddom i en dansk købstad”.

Lørdag den 27. februar 2021

Inge Schjellerup:

Inkaer, mumier og glemte byer

I det 15. og 16. århundrede var inkaerne en af de mest højtstående indianerkulturer på det amerikanske kontinent med en velordnet samfundsstruktur og en højt udviklet teknologi, men uden et egentligt skriftsprog. Afdøde inkaherskere “levede” videre som mumier i deres paladser med deres efterkommere og tjenerskab, og den nye hersker skulle finde ny jord. På mindre end 100 år erobrede inkaerne et rige, der strakte sig fra det sydlige Colombia i nord til langt ned i Argentina og Chile i syd. Vandkanaler, vejsystemer og byer blev forladt, da over halvdelen af befolkningen døde efter spaniernes erobring, især på grund af de europæisk indførte sygdomme. En stor kultur gik til grunde, men Inge Schjellerups mange års forskning under ekspeditioner ind i regnskoven har bragt megen ny viden om inkaernes rige. Inge Schjellerup er seniorforsker ved Nationalmuseet.

Machu Picchu. Wikimedia Commons.

Returadresse: Helsingør Museumsforening
v/ Bente Thomsen, Roret 227, 3070 Snekkersten

Kontingentindbetaling for 2021

Vi anmoder om, at kontingentet for 2021 indbetales til Museumsforeningens konto senest torsdag den 10. december 2020. Kontingentet er 225 kr. for enkeltpersoner, 275 kr. for par og 575 kr. for firmaer. Betaling kan ske på: Reg. 2255, konto 1905639169, MobilePay nr. 307140 eller ved henvendelse på Helsingør Bymuseum, Sct. Anna Gade 36.

Foto: Kaj Madsen